

Posibilitatea schimbării ordinii de distribuție a creanțelor în cadrul procedurii insolvenței, prin convenția creditorilor

Avocat *Alexandra Weisman*

Acest articol face o analiză a Legii nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, din perspectiva posibilității interferenței dispozițiilor Codului civil în cadrul prevederilor sale.

Scopul acestui articol este de a stabili cadrul legal operațional al Legii insolvenței, ca lege specială, vis-a-vis de norma generală reprezentată de Codul civil, prin raportarea la art. 149 din Legea nr. 85/2006 și la o ipoteză practică.

I. Introducere

Procedura insolvenței este una dintre modalitățile de recuperare a creanțelor de la societățile comerciale debitoare și este reglementată de Legea nr. 85/2006 (Legea insolvenței).

În cadrul derulării acestei proceduri se urmărește plata creanțelor datorate de societatea debitoare, prin valorificarea activelor acesteia și distribuirea sumelor obținute către creditorii înscrși la masa credală.

Pentru a oferi acestui articol un sens practic, am plecat în analiza mea de la următoarea împrejurare: posibilitatea în care, prin convenția prealabilă a tuturor creditorilor înscrși la masa credală, s-ar putea decide, în mod valabil, o altă ordine de distribuire a creanțelor, în urma valorificării bunurilor din averea debitorului.

II. Distribuirea creanțelor în baya Legii insolvenței

Conform Legii insolvenței, distribuirea creanțelor se poate face în cadrul procedurii reorganizării sau a falimentului.

1. Plata creanțelor în cadrul procedurii reorganizării

În cadrul reorganizării, creanțele se vor plăti conform programului de plată a creanțelor regăsit în planul de reorganizare¹. Programul de plată a creanțelor este reprezentat de tabelul de creanțe specificat în cadrul planului de reorganizare, care arată:

- sumele pe care debitorul se obligă să le achite creditorului, prin raportare la tabelul definitiv de creanțe și la variațiile de numerar corespunzătoare planului de reorganizare;
- cuantumul sumelor datorate de către debitor creditorilor, conform tabelului definitiv de creanțe;
- termenele în care debitorul trebuie să efectueze plata creanțelor.²

¹ A se vedea art. 95 alin. (2), coroborat cu 105 alin. (1) din Legea insolvenței. Art. 95 alin. (2): „Planul de reorganizare va cuprinde, în mod obligatoriu, programul de plată a creanțelor”; art. 105 alin. (1): “Dacă debitorul nu se conformează planului sau desfășurarea activității aduce pierderi averii sale, administratorul judiciar, comitetul creditorilor sau oricare dintre creditorii, precum și administratorul special pot solicita oricând judecătorului-sindic să aprobe intrarea în faliment, în condițiile art. 107 și următoarele”. [Art. 107 și următoarele privesc procedura falimentului].

² S. D. Cârpenaru, V. Nemeș, M. A. Hotca, „Noua lege a insolvenței. Legea nr. 85/2006. Comentarii pe articole”, Ed. Hamangiu, 2006, p. 267 – 268.

2. Plata creanțelor în cadrul procedurii falimentului

În cadrul falimentului se va efectua lichidarea bunurilor din averea debitorului³, prin vânzarea acestora prin negociere directă sau prin licitație publică. Sumele realizate din vânzări vor fi predate de lichidator judecătorului-sindic⁴.

Acestea se vor distribui conform dispozițiilor art. 95 alin. (2) coroborat cu art. 105 alin. (1)⁵, art. 121, respectiv art. 123 din Legea insolvenței.

Plata creanțelor garantate. Astfel, conform art. 121 din aceeași lege, fondurile obținute din vânzarea bunurilor din averea debitorului, grevate, în favoarea creditorului, de ipotecă, gajuri sau alte garanții reale⁶ mobiliare ori drepturi de retenție de orice fel, vor fi distribuite în următoarea ordine:

1) taxe, timbre și orice alte cheltuieli aferente vânzării bunurilor respective, inclusiv cheltuielile necesare pentru conservarea și administrarea acestor bunuri, precum și plata remunerațiilor persoanelor angajate în condițiile art. 10, art. 19 alin. (2), art. 23 și 24 din Legea insolvenței;

2) creanțele creditorilor garantați, cuprinzând tot capitalul, dobânzile, majorările și penalitățile de orice fel, precum și cheltuielile.

Plata creanțelor negarantate. Plata creanțelor negarantate se va face în ordinea enumerată în art. 123 din lege, și anume⁷:

1) taxele, timbrele sau orice alte cheltuieli aferente procedurii instituite prin prezenta lege, inclusiv cheltuielile necesare pentru conservarea și administrarea bunurilor din averea debitorului, precum și plata remunerațiilor persoanelor angajate în condițiile art. 10, art. 19 alin. (2), art. 23, 24 și ale art. 98 alin. (3) din Legea insolvenței, sub rezerva celor prevăzute la art. 102 alin. (4) din aceeași lege;

2) creanțele izvorâte din raportul de muncă;

3) creanțele reprezentând creditele, cu dobânzile și cheltuielile aferente, acordate de instituții de credit după deschiderea procedurii, precum și creanțele rezultând din continuarea activității debitorului după deschiderea procedurii;

4) creanțele bugetare;

5) creanțele reprezentând sumele datorate de către debitor unor terți, în baza unor obligații de întreținere, alocații pentru minori sau de plată a unor sume periodice destinate asigurării mijloacelor de existență;

6) creanțele reprezentând sumele stabilite de judecătorul-sindic pentru întreținerea debitorului și a familiei sale, dacă acesta este persoană fizică;

7) creanțele reprezentând credite bancare, cu cheltuielile și dobânzile aferente, cele rezultate din livrări de produse, prestări de servicii sau alte lucrări, precum și din chirii;

8) alte creanțe chirografare;

9) creanțele subordonate, în următoarea ordine de preferință:

a) creditele acordate persoanei juridice debitoare de către un asociat sau acționar deținând cel puțin 10% din capitalul social, respectiv din drepturile de vot în adunarea generală a asociaților, ori, după caz, de către un membru al grupului de interes economic;

b) creanțele izvorând din acte cu titlu gratuit.

³ I. Adam, C. N. Savu, „Legea procedurii insolvenței, Comentarii și explicații”, Ed. C.H Beck, 2006, p.704 – 715.

⁴ A se vedea art.120 alin. (1) din Legea insolvenței: „Lichidatorul va încheia contracte de vânzare-cumpărare; sumele realizate din vânzări vor fi depuse în contul prevăzut la art. 4 alin. (2) și recipisele vor fi predate judecătorului-sindic”. [Art. 4 alin. (2): “Plățile se vor face dintr-un cont deschis la o unitate a unei bănci, pe bază de dispoziții emise de debitor sau, după caz, de administratorul judiciar, iar în cursul falimentului, de lichidator”].

⁵ A se vedea art. 95 alin. (2), coroborat cu 105 alin. (1) din Legea insolvenței – nota de subsol 1.

⁶ I. Adam, C. N. Savu, „Legea procedurii insolvenței, Comentarii și explicații”, Ed. C.H Beck, 2006, p.716 – 718.

⁷ Idem, p.722 – 726.

III. Alte posibile temeuri legale pentru distribuirea creanțelor

Deși Legea insolvenței tace cu privire la posibilitatea schimbării ordinii de distribuție a creanțelor prin convenția tuturor creditorilor, există, un articol în cadrul acestei legi, art. 149⁸, de la care se pot naște două interpretări opuse privitoare la această chestiune de drept.

Art. 149 și prevede că dispozițiile Legii insolvenței se completează cu acelea ale Codului civil, în măsura compatibilității lor.

Analizând acest text de lege din perspectiva interpretării sistemice și gramaticale, se pot observa următoarele:

1. Legea insolvenței este o lege specială

În primul rând, trebuie să observăm faptul că ne aflăm în prezența unei legi speciale⁹. Modul în care operează norma generală este cel mai bine explicat prin regula de drept *specialia generalibus derogant*.¹⁰ Legea insolvenței cuprinde atât norme materiale, cât și procesuale și prevede o procedură specială de executare silită concursuală și egalitară. Fiind o lege specială, Legea insolvenței își restrânge câmpul de aplicare la cazurile de insolvență, înlăturând de la aplicare alte norme, inclusiv pe cele de drept comun.

Se cuvine, însă, a preciza că Legea insolvenței se apreciază a fi o lege specială în raport cu alte acte normative care reglementează forme de executare silită sau de încetare, în condițiile dreptului comun, a calității de subiect de drept a societății debitoare. Dar, în comparație cu legile care reglementează procedura insolvenței pentru categorii specifice de debitori (ca, de exemplu, societățile de asigurare, a căror redresare și faliment sunt reglementate de Legea nr. 503/2004), Legea insolvenței este o lege generală¹¹.

2. Posibilitatea completării legii speciale cu norma generală

O altă constatare rezultă din analiza art. 149 din Legea insolvenței, și anume faptul că acest articol prevede că este posibilă aplicarea, în speță, a dreptului comun, adică a Codului civil (C.civ.), cu condiția ca dispozițiile acestuia să nu vină în contradicția prevederilor Legii insolvenței.

Nu există nicio mențiune în acest articol prin care să se stabilească situațiile în care s-ar putea considera că există contradicții între norma specială și cea generală. Tăcerea legii cu privire la acest aspect favorizează apariția de interpretări cu privire la situațiile în care s-ar crea sau nu contradicții între dispozițiile Legii insolvenței și cele de drept comun.

3. Art. 149 din Legea insolvenței este susceptibil de interpretări

Raportat la problema de drept analizată în acest articol, consider că art. 149 din Legea insolvenței poate genera două interpretări opuse:

O primă interpretare la care s-ar putea ajunge ar fi aceea că în speță se poate face aplicarea normei generale, mai precis a art. 969 C.civ.¹²

⁸ A se vedea art. 149 din Legea insolvenței: "Dispozițiile prezentei legi se completează, în măsura compatibilității lor, cu cele ale Codului de procedură civilă, Codului civil, Codului comercial și ale Regulamentului (CE) 1.346/2000 referitor la procedurile de insolvență, publicat în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 160 din 30 iunie 2000".

⁹ Din punct de vedere al sferei de aplicare, norma juridică se clasifică în: norme generale, norme speciale și norme de excepție. Normele generale au sfera cea mai largă de aplicare, cu tendința de a epuiza întreaga arie a sistemului de drept. Uneori se spune ca aceste norme formează dreptul comun. Normele speciale sunt acelea care își limitează efectul la raporturi și arii bine determinate. Normele de excepție se abat de la regula generală. A se vedea M. Dvoracek, G. Lupu „Teoria generală a dreptului”, editura Fundației Chemare Iași 1996.

¹⁰ Traducere: „norma specială derogă de la norma generală”. Acesta, împreună cu regula *generalibus specialia non derogant* (norma generală nu derogă de la norma specială) sunt două reguli reprezentând punctul de plecare pentru calificarea unei norme de drept ca fiind generală sau specială. Această calificare este folosită la interpretarea sistematică a legii civile, interpretare prin care se urmărește determinarea domeniului de aplicare a unei dispoziții legale (www.dreptonline.com).

¹¹ A se vedea S. D. Cârpenaru, V. Nemeș, M. A. Hotca, op. cit., p. 369 – 370.

¹² A se vedea art.969 C.civ.:”convențiile legal făcute au putere de lege între părțile contractante”.

Astfel, s-ar putea susține că, în ipoteza în care toți creditorii ar încheia o convenție care să aibă ca obiect distribuirea directă a creanței către unul dintre aceștia, s-ar putea face, cu succes, aplicarea art. 969 C.civ., în baza căruia voința părților, exprimată prin convenție, ar fi o bază legală suficientă pentru distribuirea respectivei creanțe în ordinea și modalitatea stabilite de părți.

Conform acestei interpretări, s-ar înțelege că art. 969 C.civ. nu este incompatibil cu art. 149 din legea insolvenței, întrucât această lege tace cu privire la problema de drept analizată și, deci, poate completa Legea insolvenței acolo unde aceasta tace, mai exact în privința chestiunii de drept analizate în acest articol.

Cea de-a doua interpretare, la care achiesez și eu, este că o convenție a creditorilor în sensul distribuirii directe a creanței către unul dintre aceștia ar fi incompatibilă cu prevederile Legii 85/2006 și, pe cale de consecință, dispozițiile art. 969 C.civ. nu s-ar încadra în dispozițiile art. 149 din Legea insolvenței.

În opinia mea, legea specială nu tace în privința chestiunii de drept analizate, atâta timp cât aceasta stabilește, în mod expres și concret, ordinea în care creanțele vor fi distribuite. Faptul că Legea insolvenței nu conține și o dispoziție prin care se specifică inaplicabilitatea normei generale de drept cu privire la ordinea și modalitatea distribuirii creanțelor, respectiv nulitatea unui eventual act al creditorilor care să conțină o înțelegere cu privire la aceste aspecte, nu înseamnă că se lasă loc aplicării normei de drept comun. Acest raționament este în consonanță cu principiului de interpretare *qui dicit uno, negat de altero* (atunci când se afirmă ceva, se neagă contrariul)¹³. Extrapolând, se poate înțelege faptul că, din moment ce Legea insolvenței „a afirmat” ordinea și modalitatea distribuirii creanțelor, aceasta „neagă” orice altă ordine și modalitate de distribuție a acestora.

Ca urmare, aceste aspecte legate de repartizarea creanțelor, stabilită expres de Legea specială a insolvenței, nu vor putea fi schimbate prin efectul prevederilor Codului civil, datorită calității lor de normă generală și datorită incompatibilității lor cu norma specială.

IV. Concluzie

Recuperarea creanțelor de la o societate comercială debitoare se poate realiza și ca urmare a deschiderii procedurii insolvenței împotriva acesteia, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de Legea insolvenței în acest sens. (art. 26 – 31 din Legea insolvenței¹⁴).

În urma deschiderii acestei proceduri, creanțele se pot recupera în cadrul reorganizării sau a falimentului societății debitoare, caz în care distribuția acestora se va face în conformitate cu dispozițiile Legii insolvenței, în ordinea prevăzută de planul de reorganizare, respectiv în ordinea specificată de art. 121 sau 123 din Legea insolvenței.

Din analiza art. 149 din Legea insolvenței se pot naște două interpretări opuse, conform cărora:

- ordinea de distribuție a creanțelor ar putea fi schimbată prin convenția creditorilor înscrși la masa credală, în virtutea dispozițiilor art. 969 C.civ., normă generală care completează Legea specială a insolvenței în această chestiune de drept nereglementată de legea specială;

- dispozițiile art. 969 C.civ. sunt incompatibile cu prevederile Legii insolvenței, cu consecința imposibilității schimbării ordinii și modalității de distribuție a creanțelor prin acordul creditorilor. Aceasta este și interpretarea autorului, motivată de împrejurările că Legea insolvenței este o lege specială, care înlătură de la aplicare norma generală a Codului civil și Legea insolvenței nu tace, ci dispune în mod expres și concret, ordinea în care creanțele vor fi distribuite.

În opinia mea, legislația specială prezintă oportunitate în cadrul unui sistem de drept, întrucât aceasta, reduce sfera generală de aplicare, în sensul uzului mijloacelor dreptului comun, dar cu observarea exactă a granițelor dintre normele generale și normele speciale, precum și eventuala lor interferență. Avantajul creat de legislația specială este unul semnificativ și rezultă din faptul că aceasta se focalizează asupra unor relații și raporturi juridice specifice, și nu generice, având, astfel, o capacitate de reglementare mai cuprinzătoare și mai concretă.

¹³ Acesta reprezintă un argument de interpretare logică a legii civile, cunoscut și ca argumentul *per a contrario*. A se vedea Gh. Belei, „Drept civil. Persoanele”, 1987, p. 159.

¹⁴ Art. 26 – 31 din Legea insolvenței conțin dispoziții privitoare la cererile introductive, respectiv la cererea debitorului și la cererile creditorilor de deschidere a procedurii insolvenței.